

Formaérzéke gyenge, a vers minduntalan összecuklik, a gondolat a kifejezések döccenőin egészen szétzilálódik. Szabadverseiben nem tud belső ritmust teremteni. Különösen értéktelen Hajnalcsillag c. hosszabb vers meséje. J.

Lill András : Hullámjáték. Versek. 1932. Budapest. Nehéz ezeket a verseket úgy megmérni, hogy az ember azt érezze, igazságos a mérték s tiszta a kép, amit róluk adunk. Azok nem abban rejlik, hogy a verskötet valami rendkívülit adna, hanem mert a költemények értékben nagyon különböznek egymástól. Témájuk : a kedves szépsége, a kedves iránt érzett gyöngéd szerelem s elszórtan egy-egy természeti kép. Mondhatnánk, a könyv : szerelem halk pianisszimóban. Az ember néhol egy-egy pillanatra a római elegiákusok hatását érzi, Catullus éneke Lesbiához Catullus ereje és merészsége nélkül. Valahol a háttérben, talán éppen a klasszikus kapcsolatokon át Babits árnyékát is sejtjük. Legtalálóbban mégis szerelmi elegiáknak nevezhetnénk e költeményeket. Ime izelítőtül : Légy bátor — tanít a vers — légy őszinte, ha szeretsz, ha csalsz — nem fáj sokáig.

«Rövid ez itten, rőf,
itt a mérték, elmegy
az Isten, sötét lesz
a világ. Légy bátor !» (Légy bátor.)

Másutt :

«Állj a tükörbe s mutasd meztelen
vállad ez ismeretlen rajongónak,
aki
szeretne lenni ott csat vagy illa-
tocska,
mely nem övezhet senkit sem
utánad». (Vallomás.)

Majd horáciusi reminiscenciák :

«Bujtass a nyár legtelibb
forróságába, vess ki a tél

legtelibb hidegébe, se láng,
se hidegség nem fog énrajtam». (Bujtass a nyár legtelibb . . .)

A költeményekben általában a régi iskola vegyül a modern lírával. A költő hangszerelése, a kifejezés, a forma-tisztelet, bizonyos önfegyelem, a régi iskola hagyománya, mondanivalója már modern világszemléletből fakad. Mindez enyhe szentimentalizmussal van átítatva, ez jelzi a költő egyéniségét s bár nem kölcsönöz a verseknek rendkívüliséget, tiszta idealizmusával mégis rokonszenves.

Mindez tudatos is nála :

«Nem harci dal volt,
csak szerelmes ének — — —
— — — távol a zajtól,
hol lelkes a lélek,
ember az ember». (Jó volt itt élni.)

Nagy hiba, hogy a költő mondani-valójának közlésében gyakran zavart és homályos, mondatkötései néha kétségbeejtőek, olykor a kifejezés gyámoltalanul naiv. Sokszor az az érzésünk, hogy alá kellene támasztani egy-egy lehulló verssort.

Ime :

«Mulj el felettem — kicsi mulandóság,
nyilnak már rajtam sok-sok őszirózsák.
Aki letép egyet, — annak a jó Isten
érinticsuklóját — és visszajeli szépen.(!)
(Jó volt itt élni.)

Másutt könnyen játszik a rímek hangszerén :

«Öregebb talán az Istennél,
évente egyszer virágos,
kékruhás fecskék köszöntik
és partjain vetkőző lányok». (A Tisza Szolnoknál.)

Különös és talán nem véletlen, hogy a szerelmi költemények sokaságából éppen ezek a Tiszáról írott költemények tűnnek ki költőiségük szépségével. A konzekvenciát a költőre bizzuk.

Legfontosabb : jóval több önkritika, jóval kevesebb vers.

Külön ki kell emelnünk a kötet finom, artisztikus, izléses kiállítását.

Juhász M.

Dénes Gizella: Boldogasszony hadnagya. Regény két kötetben. (Szent István-Társulat kiadása.) — **Néma szökökút.** Regény. (Pallas Rt. kiadása) Dénes Gizella termékeny író. Rövid idő alatt, az utóbbi három évben már négy regénye jelent meg a könyvpiacra. Talán ennek a termékenységnek is része van abban, hogy az írónőnek az irodalmi dilettantizmusból való kibontakozása lassúbb ütemű, mint óhajtanánk. Ezúttal utóbbi két történeti regényéről akarunk számot adni.

A történeti regény műfaja az írói fantáziát különösen nehéz feladat elé állítja : életszerű és költői, de történetileg is hű rekonstrukciót kíván s ezért nemcsak szabad és teremtő képzelőerőt követel, de ezt a képzelőerőt egyszersmind ezer adattal korlátozza, megköti. Ez a korlátozás vonatkozhatik csupán a kor szellemére, ha a regény szereplői és cselekménye költött, de kiterjedhet a szereplőkre is, ha azok történeti személyek. A történeti események alakításában is kevés az író szabadsága. Ilyen korlátok között értékes művet alkotni csak a legnagyobbaknak adatott. A történeti regények nagy tömege valamely történeti fejezet illusztrációjává egyszerűsödik. A *Boldogasszony hadnagya* is ilyen illusztráció : Hunyadi János költői életrajza.

Dénes Gizella a történeti mozzanatokkal nem alakítja, csupán regényessé színezi, a lelki indítékek elemzése és a történeti adatok dialógusokba tördelése által. A szereplők elmondják a tudnivalók felét s a szerző kiegészíti ismereteiket. Az akciók szavakban oldódnak fel. Már költőibb eljárás, de kissé átlátszó : a hatás anticipálása és a cselekmény misztikussá fokozása.

Példák az előbbire : A kis gombkötő inasnak reszket a keze a még akkor ismeretlen vitéz, Hunyadi nevének hallatára, mestere meg éppen azt is megsejti, hogy egyszer még harangozni fognak erre a névre. Szilágyi Erzsébet apja úgy véli, hogy leánya «tán majd csak szül egy királyt.» Az utóbbira : Hunyadi és vitézei dél felé menetelnek. Útközben a törökről beszélgetnek, ami igen természetes. Hunyadi megállapítja, hogy a török nemcsak nekünk ellenségünk, hanem az egész kereszténységnek. Ez is köztudomású lehetett. Az írónő mégis igen elálmélkodik rajta : «nem tudja, ki súgta neki a szavakat, nem tudta, honnét, mely mélységből jönnek azok, csak kimondta. Ki kellett mondania... Valami furcsa borzadály fogta most meg a lelkeket. Csend lett és lihegve hallgattak. Mintha felettük roppant volna egyet a végzetes jövődő fátyola.» Ilyen meglepő stílusfordulatok lendítik ki az író forrástanulmányainak és reális valóság szemléletének világából a koturnusos és festett szavak ritka légkörébe.

A *Néma szökökút* alakjai és cselekménye költött. Csak a háttérben villannak fel a negyvenes évek magyar mozgalmi. A legendás szökökút az Istvánffyak ősi kastélya előtt áll. A kút vize akkor apadt el, amikor a család ősanját hűtlenségen érte a férje. A szerencsétlen asszony a kútba ölte magát. Egy öreg és «nagyéletű» sybilla megjósolta : «Vénusz istenasszony kútja csak akkor muzsikál, ha szívbeli szeretők járulnak hozzája». Századoknak kellett eltelniök, míg ilyenek akadtak : a büszke grófi leány és a daliás Hardegg-cuirassier, Ritterstein Emerich kapitány. Kiderül, hogy van a családi törvénynél is ősbibb törvény : militia est potior. «Júlia szeméibe, a két tágranyílt ibolyaszín pupillába hirtelen és végzetesen bele-tört a valóban remekbeszabott, keskeny, barnára égett férfiarc.» Leh-